

Riksadvokatens publikasjoner nr. 1/2015:

**”Monika-saken” -
læringsperspektiver**

Rapport fra arbeidsgruppe

Innhold

1. Innledning.....	3
1.1 Mandat.....	4
1.2 Arbeidsgruppens sammensetning og gjennomføring av oppdraget.....	5
2. Ledelse, organisering og ansvarsfordeling av etterforskingen.....	7
2.1. Ressurser og organisering.....	8
2.3 Bistand fra Kripos.....	10
3. De enkelte etterforskingsskritt.....	12
3.1 Kort oversikt over aktuelle etterforskingsskritt.....	12
3.2 Innhenting og behandling av tekniske bevis.....	13
3.3 Rekonstruksjon.....	13
3.4 Bruk av sakkyndige.....	13
3.5 Facebook-meldingen.....	14
3.6 Dataundersøkelser.....	14
3.7 DNA analysene ved Folkehelseinstituttet (FHI).....	14
3.8 Strategiske beslutninger/avgrensninger.....	15
4. Påtale.....	15
4.1. Påtalejuristens rolle i etterforskingen og samarbeidet med politifaglig etterforsningsleder.....	15
4.2 Koding ved registrering av sak.....	15
4.3. Henleggelse av saken – begrunnelse og grunnlag.....	16
5. Ivaretagelse av pårørende.....	17
5.1. Kontakt med pårørende.....	17
5.2. Avsluttende avhør av mor.....	18
6. Engasjement fra etterforsker utenfor saken ("Varsleren").....	19
7. Vurdering av etterforskingen.....	20
7.1 Teorien om selvdrap.....	20
7.2 Ledelse og organisering.....	21
7.3 Vurdering av de tekniske undersøkelsene.....	21
7.3.1 Undersøkelser ved Kripos.....	23
7.3.2 Folkehelseinstituttet, FHI.....	24
7.4 Oppbevaring/destruksjon av spormateriale.....	24
7.5 Redigering.....	25

7.6 Avhør og rapporter	25
7.7 Politiets bruk av "sakkyndige" i saken	25
7.8 Møte med Kripos.....	26
8. Læringspunkter	26
8.1 Etterforsningsledelse	27
8.2 Trening/øvelse.....	28
8.3 Etterforsningsplaner Se Riksadvokatens pålegg i voldtektssaker	29
8.4 Sakkyndige.....	29
8.5 Sletting/oppbevaring/destruering av bevismateriale.....	29
8.6 Åstedskoordinatorer	29
8.7 Nye retningslinjer for henleggelse av saker om mistenkelig dødsfall	30
9. Avsluttende merknader.....	31

«Monika-saken» ved Hordaland politidistrikt – rapport i et læringsperspektiv

Riksadvokatens arbeidsgruppe

1. Innledning

Arbeidsgruppen er av Riksadvokaten bedt om å foreta en kvalitetsvurdering av etterforskningen og den påtalemessige behandlingen i den såkalte "Monika-saken" ved Hordaland politidistrikt.

Riksadvokaten har ikke selv hatt saken til behandling. Omtalen i media, både om omstendigheter rundt dødsfallet 14. november 2011 og politiets behandling av saken fram til den ble gjenåpnet i mai 2014, har likevel gjort det aktuelt for Riksadvokaten å få avklart og vurdert om politi- og påtalefaglig lærdom kan trekkes ut av Hordaland politidistrikts arbeid og håndtering av saken. Læringspotensialet som springer ut av saken har således vært Arbeidsgruppens viktigste målsetting ved gjennomgangen.

Selv om saken forutsettes kjent gjennom en forholdsvis omfattende mediemessig omtale siden våren/sommeren 2014 vil følgende faktiske forhold bli gjengitt innledningsvis:

Om ettermiddagen mandag 14. november 2011 ble åtte år gamle Monika funnet død av sin mor. Barnet ble funnet hengt i et belte som var festet til en dørklink i en korridor i deres leilighet. Leiligheten lå i en sokkel i en enebolig på Berge i Sund kommune. Obduksjonen viste at dødsårsaken var kvelning.

Politiets hovedteori ble ganske raskt at barnet hadde tatt sitt eget liv – dette selv om det allerede tidlig i etterforskningen ble avdekket forhold som tilsa at denne teorien kunne være uriktig.

Etterforskningen i saken ble gjennomført lokalt med bistand fra Bergen sentrum politistasjon, samt noe teknisk bistand fra Kripos.

I midten av august 2012 henla politiet saken som intet straffbart forhold – det vil si at det ble lagt til grunn som bevist at barnet hadde tatt sitt eget liv.

Avgjørelsen ble ikke påklaget.

Ved årsskiftet 2013/2014 kontaktet en etterforsker ved Hordaland politidistrikt sin nærmest overordnede og opplyste at han, etter å ha gjennomgått dokumentene i saken, mente at saken burde gjenopptas. I rapporten han ble pålagt å skrive framkom det totalt 21 forslag til nye etterforskingskritt.

Verken ansvarlig påtalejurist eller politimesteren besluttet gjenopptagelse, og det ble heller ikke bestemt at saken eller etterforskerens rapport skulle sendes for eksempel Kripos for vurdering.

Etterforskeren kontaktet bistandsadvokaten som igjen engasjerte utreder og pensjonert politioverbetjent i Kripos, Asbjørn Hansen. Dette resulterte i en begjæring om gjenopptagelse av saken av 23.4.14. Begjæringen ledet til at Hordaland politidistrikt besluttet å gjenoppta etterforskningen 14. mai 2014.

Ved utgangen av januar 2015 er etterforskningen fortsatt ikke avsluttet.

1.1 Mandat

Arbeidsgruppen ble oppnevnt 22. oktober 2014 og gitt følgende mandat:

Arbeidsgruppen skal undersøke etterforskningen og den påtalemessige behandlingen i den såkalte "Monika-saken" i Hordaland politidistrikt med et læringsperspektiv.

Undersøkelsen skal ta for seg perioden fra dødsfallet fant sted og frem til politiet traff beslutning om å gjenoppta etterforskningen, og skal gjennomføres uaktet av utfallet av den videre behandling av den underliggende straffesaken.

Undersøkelsen skal rette seg mot bl.a. følgende punkter:

1. Ledelse, organisering og ansvarsfordeling

Arbeidsgruppen skal undersøke om etterforskningen ble ledet og organisert på en hensiktsmessig måte, og med klare ansvarsforhold. Det bes særskilt om en vurdering av

- etterforskningsgruppens kompetanse, sammensetning, ansvarsfordeling og organisering samt samarbeidet med personellet på Sotra*
- om etterforskningen ble ledet av en politifaglig etterforskningsleder*
- om det ble utarbeidet etterforskningsplaner eller gitt noen etterforskningsordre*
- hvilke ressurser etterforskningen hadde tilgang til*
- om det ble ytt bistand fra Kripos, hva bistanden eventuelt bisto i, hvorfor det ikke ble gitt ytterligere bistand før saken ble henlagt, og om det var andre spor det kunne være nærliggende for Kripos å følge opp*
- om politimesteren har utarbeidet generelle instruksjoner for behandlingen av denne type hendelser/saker, og graden av etterlevelse av disse.*

2. De enkelte etterforskingsskritt

Arbeidsgruppen skal gi en deskriptiv beskrivelse av hvorledes etterforskningen nærmere ble gjennomført, herunder

- hvilke etterforskingsskritt som ble utført, og hvilke etterforskingsskritt som ble vurdert, men som en valgte ikke å utføre*

- hvilke bevis ble innhentet og hvordan de ulike bevis ble behandlet, og hvilken begrunnelse som lå til grunn for det
- i hvilken utstrekning det ble brukt sakkyndighet, eventuelt hvorfor dette ikke ble gjort
- om det ble gjennomført noen rekonstruksjon, eventuelt hvorfor dette ikke ble gjort
- hvilke strategiske beslutninger/avgrensninger som ble foretatt underveis i etterforskningen.

3. Den påtalemessige behandlingen

Arbeidsgruppen skal klarlegge

- påtalepersonellets rolle i etterforskningen, herunder samspillet mellom politifaglig etterforskningsleder og påtalejurist
- hvilken kode som ble lagt til grunn ved registreringen av saken, og hvorfor
- hvem som var involvert ved påtaleavgjørelsen
- om det er riktig at saken ble henlagt som selvdrap
- hvilket bevis- og beslutningsgrunnlag som lå til grunn for påtaleavgjørelsen
- om politiet konsulterte statsadvokaten underveis i etterforskningen og/eller forut for at en besluttet å henlegge saken.

4. Engasjement fra etterforsker utenfor saken

Det har kommet frem gjennom medieomtalen at en etterforsker i samme distrikt, som ikke selv deltok under etterforskningen, ga uttrykk for at han hadde noe å tilføre saken. Arbeidsgruppen skal undersøke hvilke opplysninger det dreier seg om, og hvordan dette ble håndtert av dem som hadde ansvar for saken. Det understrekes at dette kun gjelder så langt det er av betydning for undersøkelsen av etterforskningen. Arbeidsgruppen skal ikke undersøke politidistriktets generelle rutiner for varsling, hvilket hører under distriktet selv og Politidirektoratet.

5. Vurdering og læringspunkter

På bakgrunn av undersøkelsene som nevnt i punkt 1-4 skal arbeidsgruppen vurdere om noe burde blitt gjort annerledes, og hvilke generelle læringspunkter som kan trekkes ut av dette. Arbeidsgruppen skal i sin rapport gi råd om hvordan de læringspunkter den måtte avdekke kan implementeres i politi og påtalemyndighet.

1.2 Arbeidsgruppens sammensetning og gjennomføring av oppdraget

Som det vil framgå knytter mandatets punkter 1, 2 og 3 seg til etterforskningen og den avsluttende påtalemessige behandlingen.

Punkt 1 angår først og fremst selve organiseringen og ledelsen av etterforskningen, og det bes gitt både en beskrivelse og en vurdering av denne.

Punkt 2 angår i hovedsak å gi en beskrivelse av de enkelte konkrete etterforskningskritt, innhenting av bevis, eventuell bruk av sakkyndige, samt de strategiske beslutninger som ble tatt underveis i etterforskningen.

Punkt 3 skal klarlegge og vurdere påtalemyndighetens befatning med saken både under etterforskningen og i tilknytning til påtaleavgjørelsen.

Punkt 4 er i sin helhet knyttet til håndteringen av henvendelsen fra etterforsker januar 2014 vedørende eventuell ny gjennomgang og etterforskning av saken. Mandatet er på dette punkt begrenset til kun å angå det som er av konkret betydning for denne saken og omfatter ikke politidistriktets generelle rutiner for varsling.

Punkt 5 gir arbeidsgruppen oppdrag å vurdere hva som eventuelt skulle ha vært gjort annerledes, både tilknyttet organiseringen og gjennomføringen av etterforskningen samt påtalemyndighetens behandling av saken. Og tilslutt hvilke læringspunkter som kan trekkes ut av det forannevnte.

For ikke å skape noen antagelser om at undersøkelsen ikke skulle bli kritisk nok til å avdekke det reelle læringspotensialet, og av hensyn til den videre etterforskningen i saken, ble gruppen sammensatt av personer som ikke hadde hatt noen befatning med saken, eller som var ansatt ved Kripes, Hordaland politidistrikt eller Hordaland statsadvokatembeter.

Arbeidsgruppens sammensetning har vært:

Førstestatsadvokat Bjørn K. Soknes, Trøndelag statsadvokatembeter (leder)
Politioverbetjent Bjørn Kåre Dahl, Rogaland politidistrikt
Politiadvokat Hilde Hermanrud Strand, Oslo politidistrikt
Politioverbetjent Ole Morten Størseth, Follo politidistrikt
Politioverbetjent Ingrid Tveit, ØKOKRIM

I løpet av de ca. 2 månedene gruppen har arbeidet har det vært avholdt flere møter, de fleste med samtlige av gruppens medlemmer til stede.

I uke 51/2014 var gruppen i Bergen og gjennomførte samtaler med de fleste som på forskjellige måter hadde hatt sentrale funksjoner i saken, både under selve etterforskningen og i den senere fasen tilknyttet gjenåpningen.

Samtlige dokumenter fra den opprinnelige etterforskningen er gjennomgått. I tillegg har gruppen innhentet interne dokumenter som ikke var blitt vedlagte selve straffesaken. Det har også vært behov for å innhente opplysninger fra eksterne personer/organer for å få avklart konkrete problemstillinger.

Arbeidsgruppen har drevet sine undersøkelser parallelt både med den videre etterforskning av saken og Spesialenhetens etterforskning. Bortsett fra den kontakt som har vært nødvendig for å unngå at undersøkelsene skulle hindre den pågående etterforskning, har det ikke vært kontakt med Spesialenheten. Gruppen har i avslutningsfasen hatt et

kort møte med representanter fra den nåværende etterforsningsledelsen for å bli orientert om status i den gjenopptatte etterforskningen. Dette ble vurdert til å være av betydning særlig i forhold til mandatets punkt 2.

Ved utformingen av rapporten har Arbeidsgruppen vært bevisst at særlig når det gjelder pålegget i mandatets pkt 5 om å vurdere hvorvidt ”- noe burde ha blitt gjort annerledes”, kan dette, uansett beskrivelse, lett medføre at enkeltpersoner, som har hatt sentrale roller i saken vil oppleve omtalen som belastende. Dette kan likevel vanskelig unngås når læringspotensialet primært skal hentes som eksempler fra én konkret sak.

Arbeidsgruppen har også vært bevisst at den ikke kan eller skal være for bastant i sine konklusjoner i forhold til å antyde hva resultatene av alternative eller supplerende etterforskingstiltak ville ha blitt. Saken er fortsatt under etterforskning og i skrivende stund er én person siktet, men mye etterforskning gjenstår .

2. Ledelse, organisering og ansvarsfordeling av etterforskningen.

De ideelle kravene til en god etterforskning er at denne skal være en formålstyrt virksomhet som har til siktemål å avklare om et straffbart forhold har funnet sted, og i tilfelle når, hvem og på hvilken måte dette har skjedd.

Straffeprosessloven § 226 første ledd er det naturlige utgangspunkt for enhver etterforskning:

”Formålet med etterforskningen er å skaffe til veie de nødvendige opplysninger for avgjørelsen av spørsmålet om tiltale, og tjene som forberedelse for sakens behandling ved retten”.

Vedtaket om å iverksette en etterforskning er en påtaleavgjørelse, og det er også påtalemyndigheten som har ansvaret for å lede etterforskningen. Dette innebærer at politijuristen skal sørge for at etterforskningen blant annet er målrettet og at den er objektiv, jf. straffeprosessloven § 55 fjerde ledd. I større saker bør etterforskningen ledes aktivt av påtalemyndigheten.

I tillegg til den påtalemessige ledelsen kreves den en god politifaglig ledelse. Det er i et godt samvirke mellom disse funksjonene at garantien for et korrekt resultat best blir ivaretatt.

Tilstedeværelse av en kompetent, faglig-saksledelse er viktig, og i etterforskningens mest aktive faser kan det være påkrevet at denne ledelsen ideelt er til stede ”24/7”. Mangler og svakheter ved ledelsen vil raskt kunne få uheldige konsekvenser i den enkelte sak.

Både i Arbeidsgruppens beskrivelse av hvordan etterforsningsledelsen fungerte i ”Monika-saken” og senere i kapittel 8 om læringspunkter, vil dette temaet bli forholdsvis detaljert omhandlet.

2.1. Ressurser og organisering

Hordaland politidistrikt hadde utarbeidet en spesialinstruks (ES-100-14) som regulerte ansvarsfordelingen mellom Bergen sentrum politistasjon og de andre geografiske driftsenhetene når det gjaldt etterforskning av alvorlige straffesaker. Hovedregelen er at hver driftsenhet har ansvar for etterforskning av saker oppstått i eget distrikt.

Ved etterforskning av drap antatt ”begått av ukjent gjerningsperson skal det alltid rekvireres bistand, herunder taktisk etterforskningsleder fra Bergen sentrum politistasjon og teknisk bistand fra FOE”. (Felles operativ enhet)

Av instruksens fremgår videre at det ”i alvorlige og/eller komplekse straffesaker bør det opprettes etterforskningsteam for å sikre best mulig kvalitet og god fremdrift på etterforskningen. Etterforskningsledelsen skal vurdere størrelsen på etterforskningsteamet, sammensetningen, behov for spisskompetanse, spesialtjenester med mer.”

Hordaland politidistrikt hadde også utarbeidet en spesialinstruks for hvordan drap, eller annen alvorlig hendelse, skulle håndteres og organiseres i initialfasen (OS-100-01). Det var ikke utarbeidet tiltakskort, sjekklister eller lignende.

I denne saken ble det tidlig utpekt en politifaglig etterforskningsleder (heretter benevnt EL) og påtalejurist fra Bergen sentrum politistasjon, begge fra vold- og sedelighetsseksjonen. Arbeidsgruppens inntrykk er at organiseringen i initialfasen av etterforskningen fungerte i henhold til instruks.

Organisasjonen ble satt med de ressurser som EL ønsket. I følge EL ba han ikke om å få med egne ressurser fra Bergen sentrum politistasjon, vold og sedelighetsseksjonen, fordi det var noe uklart hva man sto overfor, og fordi driftsenheten selv hadde greit med egne ressurser.

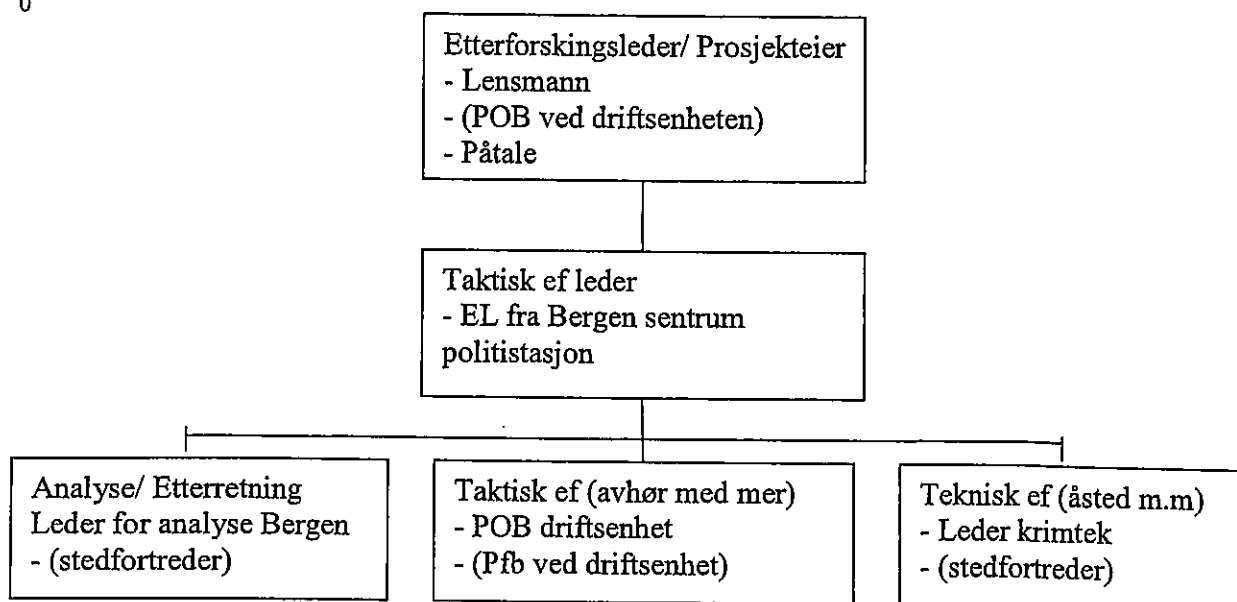
Av de personene som Arbeidsgruppen har snakket med, er det ingen som har nevnt at tilgang til ressurser var et problem. Tvert i mot har flere gitt uttrykk for at man under hele etterforskningen hadde tilgang til de ressursene man trengte og ba om.

EL kjente ikke etterforskergruppas erfaring, og han spurte heller ikke om dette. EL hadde tidligere jobbet sammen med personell fra driftsenheten, og hadde god erfaring med den jobben som da ble gjort.

Etterforskningsgruppa bestod delvis av faste folk fra driftsenheten. De som var med på etterforskningen jobbet turnus og måtte følge ATB (arbeidstidsbestemmelsene). De hadde også andre arbeidsoppgaver ved driftsenheten som måtte følges opp parallelt.

Politioverbetjent (POB) ved driftsenheten (prosjekteier) sendte den 17.11.11 mail til involverte ledere hvor han skisserte hvordan ledelsen med stedfortredere var organisert i etterforskningen:

0

EL fra Bergen sentrum politistasjon blir av alle involverte pekt ut som reell EL frem til medio desember 2011. Etter dette går etterforskningen over i en annen fase og EL er mindre til stede.

Når det gjelder lokal EL, er det for arbeidsgruppa lite tydelig om noen, og eventuelt hvem, som hadde denne funksjonen. Ut fra saksdokumentene, og gjennom intervjuer av sentrale personer i etterforskningen, har det fremkommet navn på 4-5 mulige personer, men ingen av dem anså seg selv som den lokale politifaglige etterforsningsleder.

Påtaleansvarlig har vært den samme gjennom hele saken.

2.2. Etterforsningsgruppas kompetanse, sammensetning og ansvarsfordeling.

Politifaglig etterforsningsleder hadde erfaring fra etterforskning av flere drap, men han hadde ingen formell etterutdannelse som etterforsningsleder. Medio desember sa han opp sin stilling med ønske om å gå av med pensjon tre måneder senere. EL var ansett som meget erfaren og kompetent, samt med stor integritet. Han var pensjonert da saken

ble påtaleavgjort i august 2012.

Påtalejuristen hadde lang og bred erfaring fra påtalemyndigheten i politiet, også med drapssaker.

Etterforskningsgruppen bestod hovedsakelig av etterforskere fra Sotra, Øygarden og Askøy driftsenhet (SØA). Av etterforskere fra SØA som Arbeidsgruppen snakket med, var det ingen som hadde erfaring med etterforskning av drap med kjent eller ukjent gjerningsmann.

Kompetansen til de som håndterte saken teknisk, både kriminalteknikere fra Hordaland og Kripos, samt rettsmedisinerne var stor. Åstedskoordinator var i imidlertid i løpet av 2012 lite involvert i saken, da han måtte avvikle avspasering og ferie, som følge av at han skulle gå av med pensjon.

Arbeidsgruppens inntrykk er at etterforskerne fra SØA hadde stor tiltro til etterforskningsledelsen og dens erfaring og kompetanse, og det antas at en konsekvens av dette var at det i liten grad ble stilt spørsmål ved ledelsens vurderinger og beslutninger.

Informasjon fra etterforskningen ble formidlet på etterforskningsparoler som ble holdt på morgenen ved driftsenheten. I starten av saken var det daglige fellesparoler, hvor arbeidsoppgaver ble fordelt. Påtale, analyse og kriminalteknisk var i starten med på noen møter, men synes hovedsakelig å ha jobbet fra Bergen sentrum politistasjon. Disse parolene synes å ha blitt avvirket primo desember 2011, og Arbeidsgruppens inntrykk er at møtehyppigheten avtok etter hvert som arbeidsoppgavene ble færre. Eksempelvis kan en se at det ble opprettet ca. 80 aktiviteter/arbeidsoppgaver frem til 01.12.11 da det ble avholdt et statusmøte med Kripos. Ca. 60 av disse var da allerede avsluttet. Etter 01.12.11 og frem til saken ble henlagt, ble det opprettet i underkant av 10 arbeidsoppgaver/aktiviteter.

EL var den som hadde kontakt med påtale, kriminalteknikere og analyse fra Bergen sentrum. Denne kontakten forgikk på telefon eller møter, enten i Bergen eller ute på driftsenheten.

Arbeidsgruppen kan ikke se at det ble utarbeidet etterforskningsplaner eller gitt etterforskningsordre på noe tidspunkt av saken. Politiførstebetjenten (pfb) ved driftsenheten førte i Indicia (politiets prosjektstyringsverktøy) arbeidsoppgaver til etterforskere. Indicia ble imidlertid ikke benyttet til å gi samtlige en oversikt over arbeidsoppgaver, fordeling, prioriteringer og tidsfrister. Det ble heller ikke skrevet referater fra saksmøter eller ført beslutningslogger i saken.

2.3 Bistand fra Kripos

2.3.1 Stedlig bistand fra Kripos

Kripos bisto med kriminaltekniske undersøkelser 18.11.11. Utrykningsleder fra Kripos

har opplyst til Arbeidsgruppen at de ved bistanden ble informert om at en av teoriene politiet jobbet etter, var at Monika hadde tatt sitt eget liv og at mor hadde fingert innbruddet for å skjule dette. Bakgrunnen var at man i den "kulturen" som mor og Monika kom ifra ikke kunne begraves i kristen jord dersom barnet hadde tatt sitt eget liv.

Anmodningen om bistand fra Kripos var svært konkret, og det ble spesifikt bedt om undersøkelse av inngangsdøren med henblikk på: "Glassruten – bruddretning, antall slag", "Øks - sammenligning verktøyspor, rekonstruksjon", "Rekonstruksjon – glass, størrelsen på hullet, vrider på innsiden". Det ble spesifisert i anmodningen at Hordaland politidistrikt ville gjøre resten av de kriminaltekniske undersøkelsene selv.

2.3.2 Facebooksporet

Kripos bistod fra 16.2.12 Hordaland politidistrikt med kontakt mot blant annet Facebook, i et forsøk på å identifisere avsender av en Facebook melding mor hadde mottatt. Anmodningen ble i en e-post kansellert fra Hordaland 6.7.12, uten at den var ferdig undersøkt.

2.3.3 Møte med Kripos

Det ble ikke anmodet om taktisk bistand fra Kripos. EL mente Hordaland politidistrikt hadde tilstrekkelig ressurser og nødvendig kompetanse til å etterforske saken selv. På et møte 1.12.11 var imidlertid leder for etterforskningsseksjonen og en taktisk etterforskningsleder fra Kripos til stede. Deres deltakelse på møtet ble initiert av POB ved driftsenheten, fordi han kjente leder for etterforskningsseksjonen ved Kripos. De hadde diskutert saken over telefon og mente det kunne være nyttig med et møte hvor Kripos kunne se på saken med «et eksternt blikk». På møtet deltok også etterforskere fra både Bergen sentrum politistasjon og driftsenheten, samt påtaleleder og påtalejurist.

Kripos fikk en presentasjon av saken, og var også på befaring på åstedet. Sentrale funn på åstedet ble gjennomgått og diskutert. I internt notat fra Kripos konkluderer de med at etterforskningen var på god vei, men at den fortsatt var i en tidlig fase, og at mange arbeidsoppgaver og viktige analyser gjenstod. Man ventet også på svar på sentrale tekniske undersøkelser.

Det ble ikke skrevet noen rapport eller på annen måte gitt en formell tilbakemelding til Hordaland politidistrikt etter møtet. I det samme notatet er bl.a. følgende notert:

"Mobilen til avdøde borte. Forkaster teorien om selvdrap".

Arbeidsgruppen vet at Kripos etter møtet ventet på en bistandsanmodning om taktisk bistand i saken, men at denne aldri kom.

2.3.4 Undersøkelser ved Kripos

Det er sikret en rekke spor fra både åstedet og Monika, med henblikk på bl.a. fottøyspor, fingeravtrykk, glass, fiber og DNA som er sendt til Kripos for ulike undersøkelser. Denne fremgangsmåten ble diskutert med de fra Kripos som bistod på åstedet, og gjort slik det ble enighet om.

3. De enkelte etterforskingsskritt

3.1 Kort oversikt over aktuelle etterforskingsskritt

Hordaland politidistrikt iverksatte en rekke etterforskingsskritt. En oversikt over disse er:

- Ca. 50 vitneavhør der 18 av disse var telefonavhør
- Rundspørring i området rundt åstedet
- Innhentet anropslogg og sikret lydopptak av telefonsamtalene inn til politiets nødtelefon
- Hundesøk etter spor av mulige gjerningspersoner ved åstedet.
- Søk etter Monikas telefon i huset og området omkring ved hjelp av egne mannskaper og brannvesen, hund, Recco søk (søker som vil kunne "spore opp" telefon selv om den er avslått) og dykkere.
- Analyse av bakgrunnslyd på mobilsvarmelding på mors telefon
- Test om lyd fra knusing av glass i inngangsdør inn til Monikas leilighet kan høres fra nabo.
- Billettinformasjon fra busser som kjørte til og fra Berge/Stensland, Haugsdalen – Kalandseid og Kalandseid – Bergen.
- Obduksjon av Monika
- Rettsmedisinere på åstedet
- Bistand av teknikere fra Kripos 18.11.11 på åstedet
- Orientering av Kripos 1.12.11
- Trafikk- og signaleringsdata fra basestasjoner som dekket åstedet
- Trafikkdata, IMEI-søk i Norge og Litauen, Kommunikasjonskontroll på telefonen som Monika disponerte.
- Trafikkdata fra enkelte vitners telefonabonnement
- Speilkopiering av datamaskiner, mobiltelefoner og fotoapparat
- Forespørsel til Facebook
- Innsamling av overvåkingsvideoer fra ulike steder på Sotra og i Bergen sentrum.
- Passeringsopplysninger fra bomstasjoner
- Innhentet passasjerliste fra fly som gikk fra Flesland 14.11.11
- Innhentet oversikt over taxiturer i nærområdene til åstedet og samtale med sjåfører som hadde hatt turer der.
- Referanseprøver DNA av aktuelle vitner

- Kontakt med Litauiske myndigheter for å hente inn bakgrunnsopplysninger på aktuelle personer i saken
- Bistand fra spesialist i klinisk psykologi på saksmøte/arbeidsmøte februar 2012

Det har som følge av manglende notoritet vært vanskelig å få en oversikt over hvilke etterforskingsskritt som ble vurdert, men som man valgte ikke å iverksette eller gjennomføre. Så langt Arbeidsgruppen vet, ble det vurdert fotofremvisning overfor vitner, sikring og undersøkelser av mors klær, oppfølgingsavhør av mors tidligere samboer, samt ytterligere undersøkelser blant annet hos Facebook.

3.2 Innhenting og behandling av tekniske bevis

Sporsikringen 14.11.11 har tatt høyde for at man stod overfor et drap. De fleste sporene er senere sendt til eksterne undersøkelser ved henholdsvis Kripos og Folkehelseinstituttet (FHI). Klærne til mors, med unntak av skoene ble ikke sikret. Klærne ble først et tema noen dager senere, da man ønsket å undersøke de med henblikk på glass for å se om mor hadde knust ruten i inngangsdøra (arrangert innbruddet). Mor hadde da imidlertid kastet klærne, og forslag om undersøkelser på søppelfyllingen i et forsøk på å finne klærne ble avslått av EL.

3.3 Rekonstruksjon

Taktisk rekonstruksjon (dvs. avhør på stedet) ble ikke gjennomført, og dette synes ikke å ha vært et tema hos etterforskningsledelsen. Bortsett fra teknisk rekonstruksjon av hullet i inngangsdøren og lydmåling knyttet til knusing av glass, ble det ikke gjennomført andre tekniske rekonstruksjoner. Det kan heller ikke sees at det har vært vurdert en teknisk rekonstruksjon av for eksempel opphengingen av barnet.

3.4 Bruk av sakkyndige

Det ble brukt rettsmedisinere på åstedet samme dag som Monika ble funnet død. De samme rettsmedisinerne gjennomførte dagen etter obduksjonen.

Politiet benyttet seg av lydspesialist for å analysere en mobilsvarmelding på mors telefon og et ingeniørfirmaet Sweco til å foreta lydmålinger ved rekonstruksjonen av knusing av glasset i inngangsdøren.

Etter initiativ fra EL deltok i februar 2012 en spesialist i klinisk psykologi i et møte i etterforskningsgruppen, for å gi råd omkring temaet selvdrap hos barn. Dette blant annet for å forberede hvordan dette skulle presenteres for mor i et senere avhør. Det forelå ikke noe mandat, og det foreligger heller ikke i saken noen rapport eller annen skriftlig materialet tilknyttet oppdraget.

Bruken av psykologspesialist fremgår blant annet i avhøret av mor den 29. mars 2012, og i disposisjonen til dette avhøret.

Arbeidsgruppen vil ikke karakterisere psykologspesialisten som en sakkyndig i saken. Han har selv forklart at han på møtet primært snakket generelt om temaene, som i en "miniforelesning." Arbeidsgruppens vurdering av hans rolle kommer vi til under punkt 7.7.

3.5 Facebook-meldingen

16.2.12 mottok Kripas anmodning om bistand til å identifisere avsender av en Facebook-melding til mor. Meldingen inneholdt informasjon om hva som var stjålet, og ble derfor karakterisert som «*høyinteressant*».

Pga at Facebookprofilen ikke "tilhørte" Norge måtte det skrives rettsanmodning til det landet profilen tilhørte. Dette ble Hordaland politidistrikt varslet om av Kripas.

6.7.12 besluttet påtalejurist at dette sporet ikke skulle følges opp videre. Politiet skrev i mail til Kripas at «*Sett hen til de øvrige deler av saken bortfaller behovet for disse dataene*». Kripas skrev en egenrapport på undersøkelsene i saken og avsluttet saken samme dag.

3.6 Dataundersøkelser

Mor opplyste i første avhør 14.11.11 at hun i løpet av sommeren og høsten 2011 hadde mottatt trusler via Facebook-meldinger og mail. Hun hadde en mistanke om at det var hennes daværende samboer som stod bak truslene. Både mors pc og Monikas pc (som hun fikk av mors samboer da han flyttet ut) ble beslaglagt av politiet. Gjennom intervjuer har Arbeidsgruppen fått opplyst at beslagene er speilkopier (innholdet sikret). Både mor og hennes tidligere samboer ga politiet samtykke til å innhente slik informasjon. Det har imidlertid ikke vært mulig og bedømme hva som er gjort med dette beslaget, da det ikke finnes noe i saken som omhandler undersøkelser av disse beslagene.

3.7 DNA analysene ved Folkehelseinstituttet (FHI)

Alle biologiske spor (i form av vattpinner) i saken er oversendt FHI for analyser. Resultatene i de prøvene som lot seg analysere i 2011 viste utelukkende DNA fra mor og Monika. Store mengder kvinnelig DNA i en prøve kan imidlertid «drukne» en mindre mengde mannlig tilblending, og man må da analysere disse prøvene med en Y kromosomspesifikk undersøkelse. Grenseverdiene for når det er tilstrekkelig humant DNA i en prøve ligger faste, og er såpass lave at FHI ikke analyserer prøvene dersom mengdebestemmelsen er under grenseverdien, og det ikke foreligger konkret informasjon om at det er aktuelle mannlige personer i saken som man skal sammenligne med. I anmodningene til Kripas fra henholdsvis Hordaland og Kripas står følgende beskrivelse av anmeldt forhold; «*Ung jente funnet død på sin bopel på Berge i Sund kommune, den 14.11.11*». I tillegg inneholdt anmodningen fra Hordaland politidistrikt et

mandat der man blant annet ba om at prøvene ble undersøkt med henblikk på biologiske spor/DNA, og at eventuelle spor ble sammenlignet med referanseprøvene av vitnene i saken. Anmodningen fra Kripas er uten noen ytterligere informasjon. Det forelå således ingen informasjon til FHI ved analysetidspunktet om at saken kunne være et drap og at det ville være av betydning om det ble påvist mindre mengder tilblandet mannlig DNA i prøvene.

3.8 Strategiske beslutninger/avgrensninger

I saken eksisterer det ingen beslutningslogger eller etterforskningsordre. Dette gjør det vanskelig for Arbeidsgruppen å si noe om eventuelle strategiske beslutninger gjort underveis i etterforskningen utover de avgrensninger av etterforskningskritt som Arbeidsgruppen allerede har påpekt.

4. Påtale

4.1. Påtalejuristens rolle i etterforskningen og samarbeidet med politifaglig etterforsningsleder

Samarbeidet mellom påtalejurist og politifaglig EL beskrives av begge som godt. Påtalejuristen synes hovedsakelig å ha mottatt informasjon direkte fra EL, og i mindre grad deltatt på møter med den øvrige etterforskningsgruppen. Da man nærmet seg ferdigstilling av saken, synes påtalejuristen å ha en aktiv rolle i forhold til å sikre fremdrift.

Arbeidsgruppens inntrykk er at påtalejuristens fysiske tilstedeværelse i etterforskningen var noe begrenset, og at dette delvis skyldes påtalejuristens øvrige arbeidsbelastning. Påtalejuristen har opplyst at hun ikke ble fritatt for andre arbeidsoppgaver i perioden.

De konkrete påtalemessige beslutninger underveis i etterforskningen var ikke omfattende. Av sakens dokumenter fremgår at det ble besluttet sakkyndig likundersøkelse, utlevering av diverse teletrafikkdata, utlevering av billettopplysninger og opplysninger om bussruter, samt at det ble begjært kommunikasjonskontroll av Monikas telefon. I vedleggsaken som gjaldt tyveri av Monika sin mobiltelefon, ble det sendt rettsanmodning til Litauen om bistand til sporing av telefonen.

4.2 Koding ved registrering av sak

Ved registrering den 14.11.11 kl. 19.19, dvs. ca fire timer etter at politiet kom til åstedet, ble saken kodet som undersøkelsessak, "mistenkelig dødsfall" (kode 9701). Arbeidsgruppens inntrykk er at saken ble kodet som en undersøkelsessak fordi politiet

mente at man ut fra de foreløpige kriminaltekniske undersøkelser ikke kunne fastslå om det hadde skjedd noe straffbart.

Dagen etter ble koden endret fra undersøkelsessak til etterforskingssak, med kode "liv, legeme, helbred, diverse" (kode 1799). Endringen ble foretatt av en politiinspektør utenfor etterforskningsgruppen, hvis ansvar blant annet var å gjennomgå dødsfall i politidistriktet og vurdere behovet for sakkyndig likundersøkelse. Vedkommende har i mail til Arbeidsgruppen forklart at koden ble endret fra undersøkelsessak til etterforskingssak for å markere at han ikke oppfattet dette som "*noe ordinært ukomplisert dødsfall.*"

Arbeidsgruppen registrerer at det i flere saksdokumenter produsert etter denne dato fremdeles benyttes statistikkgruppe 9701, "mistenkelig dødsfall", uten at man har funnet noen forklaring på dette.

4.3. Henleggelse av saken – begrunnelse og grunnlag

Saken ble henlagt av påtalejuristen. Sakens dokumenter ble ikke gjennomgått og vurdert av andre, men påtalejurist har forklart at hun diskuterte saken mer uformelt med en kollega.

Ut fra de opplysninger Arbeidsgruppen har fått synes statsadvokaten innledningsvis, og i samsvar med påtaleinstruksen § 7-2, 1.ledd, å ha blitt muntlig orientert om saken. Påtalejuristen har forklart at det ikke ble vurdert å oversende saken til statsadvokaten for vurdering, men at statsadvokaten ble muntlig orientert om at saken ville bli henlagt som selvdrap.

Saken ble 14. august 2012 besluttet henlagt på det grunnlag at forholdet ikke var straffbart, kode 010: "intet straffbart forhold". Samtidig endret påtalejurist kode på saken til "selvdrap, hending" (statistikkgruppe 9704).

Etter Arbeidsgruppens vurdering var det ikke riktig av påtalemyndigheten å henlegge saken som et selvdrap slik bevissituasjonen forelå august 2012.

Å henlegge en sak fordi forholdet ikke rammes av noen straffebestemmelse, forutsetter at man har brakt på det rene hva som faktisk har skjedd. Etter Arbeidsgruppens vurdering var sakens faktum ikke tilstrekkelig klarlagt for en slik konklusjon.

Arbeidsgruppen registrerer at henleggelsen ikke ble påklaget av bistandsadvokaten, men omhandler ikke dette videre da det faller utenfor vårt mandat å vurdere bistandsadvokatens arbeid i saken.

Videre er Arbeidsgruppens vurdering at det ikke var forsvarlig å avslutte etterforskningen med de ubesvarte spørsmål som i august 2012 forelå i saken. Vi mener at etterforskningen på flere punkter var mangelfull og at påtalejuristen burde ha pålagt ytterligere etterforskning i saken. Dette vil bli nærmere omhandlet under kapittel 7.

Det foreligger ikke noe dokument, bevisnotat eller lignende når det gjelder juristens konkrete bevisvurdering og beslutningsgrunnlag. Men i en mail av 15.1.14 fra påtalejurist, i forbindelse med mulig gjenopptakelse av saken skriver hun at:

"Saken er tidligere henlagt og kodet som selvdrap. Avgjørende for konklusjonen er en helhetsvurdering av den informasjon den omfattende etterforskning ga, men særlig de kriminaltekniske undersøkelser og obduksjonsrapporten[...]De forhold og teorier som...(«Varsleren») har fremholdt...har vært kjente temaer under etterforskningen. «

Etter Arbeidsgruppens oppfatning viser mailen at påtalejuristen var kjent med de sentrale opplysninger i saken. Hun hadde således det samme vurderingsgrunnlag ved påtaleavgjørelsen i 2012 som ved spørsmål om gjenopptakelse i 2014.

5. Ivaretagelse av pårørende

Riksadvokaten skriver i brev av 3. november 2014 at det ligger i Arbeidsgruppens mandat *"også en forutsetning om å vurdere...kontakten med de pårørende."*

5.1. Kontakt med pårørende

Pårørende i saken er barnets mor og far. Det fremgår av prosjektbeskrivelsen i Indicia at det ble utpekt en pårørendekontakt. Vedkommende var også en sentral etterforsker i saken.

Far bodde i Litauen, og politiet sendte natt til 15. november 2011 melding om dødsfall til litauiske myndigheter med anmodning om varslings.

Politiets kontakt med mor gikk i all hovedsak via bistandsadvokat. Arbeidsgruppens inntrykk er at det var i tråd med pårørendes ønske, både av språkmessige hensyn og fordi hun i perioder ikke oppholdt seg i Norge.

Bistandsadvokaten har forklart at han hadde mest kontakt med lokal etterforsker/pårørendekontakt, at påtalejuristen generelt var vanskelig å komme i kontakt med, og at han ikke fikk kontakt med EL.

Bistandsadvokaten ble underveis muntlig orientert om saken. Han har opplyst at han ikke fikk innsyn i sakens dokumenter før kort tid forut for henleggelsen august 2012. Arbeidsgruppen har ikke fått noen begrunnelse for hvorfor innsyn ikke ble gitt tidligere.

5.2. Avsluttende avhør av mor

29. mars 2012 ble det gjennomført et avsluttende avhør av mor. Arbeidsgruppens inntrykk er at dette ble initiert av etterforskningsledelsen.

Arbeidsgruppen har fått tilgang til den omfattende avhørsdisposisjonen som ble laget forut for avhøret. Denne ble sendt til sentrale personer i etterforskningen, som påtalejurist, etterforskningsleder og kriminalteknikere, for vurdering og innspill.

Arbeidsgruppen er undrende til at ingen i etterforskningsgruppen stilte spørsmål med formålet med avhøret, samt selve gjennomføringen av dette.

I avhøret presenteres mor for de kriminaltekniske og taktiske funn i saken, samt politiets konklusjon om at det ikke hadde skjedd noe straffbart. Arbeidsgruppen kan ikke se hvilket etterforskningsmessig formål avhøret skulle ha.

Arbeidsgruppen mener at politiets argumentasjon for selvdrap ikke har tilstrekkelig grunnlag i sakens beviser, og reagerer sterkt på at det på flere punkter er misforhold mellom de opplysninger mor gis i avhøret, og de faktiske opplysninger i saken. Videre mener Arbeidsgruppen at politiet bruker psykologspesialistens generelle uttalelser til å legitimere politiets konklusjon.

Utredningssjef Asbjørn Hansen er også kritisk til avhøret, og skriver i sin rapport datert 25. april 2014, at:

"Deler av det politiet opplyser til (mor) i dette avhøret grenser opp til å være usant...De fleste av påstandene som blir presentert for (mor) i dette avhøret kan tilbakevises eller ikke utelukkes kan ha skjedd på annen måte."

Videre skriver han at avhøret fremstår:

"som et forsøk på å manipulere... (mor) til å være enig i at Monika har begått selvmord."

Arbeidsgruppen deler Hansens vurderinger.

Politiets gjennomføringsmåte er egnet til å svekke pårørendes tillit til politiets etterforskning. Bistandsadvokaten har til Arbeidsgruppen også gitt uttrykk for at mors "tillit ble prøvd" i dette avhøret.

Det uheldige ved politiets gjennomføringsmåte forsterkes ved at bistandsadvokaten ikke hadde tilgang til sakens dokumenter, og således hadde et dårlig grunnlag for å vurdere politiets etterforskning og konklusjon.

6. Engasjement fra etterforsker utenfor saken ("Varsleren")

Her har Arbeidsgruppen begrenset sin undersøkelse (og således også sin rapport) til det som menes å ha direkte betydning for gjennomgangen og vurderingen av etterforskningen. Håndtering av denne etterforskeren som arbeidstaker i politidistriktet, og politidistriktets generelle rutiner for varsling hører inn under Politidirektoratet og distriktets ledelse.

Uavhengig av at vedkommende våren 2014 sannsynligvis ikke kunne sies å ha en varslerstatus, verken etter Arbeidsmiljøloven eller Politidirektoratets retningslinjer, velger Arbeidsgruppen i rapporten å benevne ham som Varsleren.

Det Arbeidsgruppen konstaterer er at hans gjennomgang av "Monika-saken" var saklig begrunnet i at han på slutten av 2013 hadde det politifaglig ansvar for etterforskningen av en sak hvor tema i "Monika-saken" kunne være av faglig interesse. Etter å ha brukt store deler av romjulen 2013 til gjennomlesning av saken, valgte han på nyttårsaften å oppsøke sin nærmeste overordnede for å informere henne om sine funn og vurderinger. Han ble da bedt om å skrive et notat.

Notatet er datert 7. januar 2014 og har som overskrift:

«Forslag om gjenopptakelse og ny gjennomgang av sak... .. – Jente 8 år, kvalt ved henging».

Arbeidsgruppen har i sin gjennomgang av notatet vurdert dette til å inneholde samtlige av de viktigste momenter i etterforskningen; momenter som også har påkalt Arbeidsgruppens interesse og for så vidt også er omhandlet i rapport datert 25. april 2014 fra utreder Asbjørn Hansen. Notatet er etter vår mening nøkternt og objektivt utformet. Det inneholder ingen kategoriske påstander, for eksempel om pågrepelse av navngitt person eller at henleggelsen og henleggelsesbegrunnelsen åpenbart var uriktige.

Slik Arbeidsgruppen leser notatet inneholder det et saklig sammendrag av hva den avsluttende etterforskning inneholdt, hvilke uavklarte spørsmål denne hadde etterlatt, gjennomgang av kriminaltekniske - og taktiske funn, og avslutningsvis totalt 21 forslag til nye etterforskingsskritt.

Notatet ble presentert i et møte på politihuset i Bergen 10. januar 2014 hvor sakens påtaleansvarlig, Varslerens nærmeste overordnede, en av de sentrale etterforskerne samt ytterligere en påtalejurist var til stede.

Av skriftlig referat fra møtet framgår at det ville bli vurdert om saken skulle sendes Kripos for gjennomgang og vurdering.

I mail fra påtaleleder få dager senere, ca. 15. januar 2014, opplyses at saken ikke ville bli gjenopptatt.

Begrunnelsen var at de forhold og teorier som var nevnt i notatet hadde vært kjente tema under etterforskingen.

Av sin nærmeste overordnede fikk Varsleren beskjed om å sende notatet til politimesteren. Dette skjedde 24. januar 2014. I et vedlagt følgeskriv gjengis de viktigste momenter samtidig som Varsleren opplyser at han gjerne kunne redegjøre for saken dersom dette var ønsket. Heller ikke nå ble saken besluttet gjenopptatt.

Arbeidsgruppens vurdering er at selv om verken notatet eller de opplysningene som muntlig ble framført i møtet 10. januar 2014 inneholdt nye opplysninger, ville det ikke vært unaturlig at dette skulle ha resultert i en ny gjennomgang og vurdering av de allerede tilstedeværende bevis i saken, og sannsynligvis ville en gjennomgang av Kripos ha vært den beste løsning.

Det er først når saken blir en mediasak 14.mai 2014 at påtaleansvarlig beslutter gjenåpning av saken. Dette meddeles bistandsadvokaten samme dag.

Vurdering av den videre behandling av "Varsler saken" anses å ligge utenfor Arbeidsgruppens mandat, men vi vil likevel bemerke Varslerens involvering av bistandsadvokaten i denne prosessen har vist seg å bli helt avgjørende for at "Monika-saken" ble gjenopptatt.

7. Vurdering av etterforskingen

7.1 Teorien om selvdrap

Arbeidsgruppen ser at teorien om selvdrap kommer tidlig og at denne etter vår oppfatning raskt ble en hovedteori. Allerede samme kveld som Monika ble funnet død, ble det gitt informasjon til etterforsker som skulle ta avhør av mor om at det var omstendigheter på åstedet som tilsa at man ikke stod overfor et drap. Videre viser korrespondanse mellom Hordaland politidistrikt og Kripos at politiet hadde selvdrap som en hovedteori. Anmodningen og prioriteringen av de ulike undersøkelsene ble i hovedsak styrt av denne teorien. Arbeidsgruppen kan også nevne at oppslagene i media dagene etter hendelsen var svært begrenset, og omtalen av saken indikerte at det ikke dreide seg om et drap på et 8 år gammelt barn. Omtalen skjedde således i samsvar med Vær Varsom-plakatens punkt 4.8 og 4.9.

Arbeidsgruppen har fått opplyst at politiet, allerede få timer etter at Monika ble funnet død, overfor journalister gav uttrykk for at jenta kunne ha tatt sitt eget liv.

Arbeidsgruppens vurdering er at politiets hovedteori om selvdrap verken da eller på et senere tidspunkt hadde noe godt bevismessig grunnlag og at denne teorien i alt for stor grad har preget etterforskingen.

En full drapsetterforskning ville ikke vært ødeleggende for å få bekreftet eller avkreftet teorien om selvdrap.

Vår klare oppfatning er at etterforskningsledelsen sin hovedteori om selvdrap virket begrensende på etterforskningen.

7.2 Ledelse og organisering

EL fra Bergen sentrum politistasjon var fra desember 2011 mindre til stede ved driftsenheten. Da det heller ikke var tydelig hvem som var lokal EL, ble det et "tomrom" som arbeidsgruppen mener medførte en pulverisering av etterforskningsansvaret.

Åstedskoordinatoren var bindeleddet mot etterforskningsledelsen, men hadde ellers et noe udefinert ansvar. Åstedskoordinatoren var lite til stede i etterforskningen i 2012. Hans ansvar ble ikke overført til andre i etterforskningsgruppen, noe som synes å ha medført at man fikk dårligere notoritet på de tekniske undersøkelsene.

Det er ved gjennomgang av saken blant annet påvist spormateriale/beslag som man antok var undersøkt, men som i realiteten ikke har vært det. Det er også avdekket misforståelser mellom lokale teknikere og Kripas.

Det er flere etterforskingsskritt som arbeidsgruppen mener burde vært utført og spor som burde vært fulgt opp. Arbeidsgruppen viser blant annet til:

- Det ble ikke gjennomført rekonstruksjon av hengingen, hvilket fremstår som uforståelig.
- Trusselmeldingene ble ikke fulgt opp. Arbeidsgruppen vet at det er gjort datatekniske undersøkelser, men det finnes ikke dokumentasjon på dette. Undersøkelsene som ble gjort, var også svært mangelfulle.
- Facebook-sporet burde vært fulgt opp med rettsanmodning.
- Mangelfull oppfølging av 3 vitner som hadde informasjon om ukjente personer i nærområdet i aktuelt tidsrom.
- Tidsplan i tilknytning til mors bevegelser den aktuelle dagen. (Se teori om at mor skulle ha fingert åstedet.)
- Undersøkelser knyttet til mors tidligere samboer er mangelfulle med tanke på den informasjonen politiet hadde allerede fått i første avhør av mor samme dag som Monika ble funnet død. (Alibisjekk)
- Sporsikring på gjenstander og ytterligere tekniske undersøkelser på åstedet.

Arbeidsgruppen er av den oppfatning at det lå mye potensiale i saken som politiet og påtalemyndigheten valgte å ikke benytte seg av. Vi mener at manglene som er beskrevet, i all hovedsak skyldes at etterforskningsledelsen på et alt for tidlig stadium hadde som sin hovedteori at barnet hadde tatt sitt eget liv og at det således ikke hadde skjedd noe straffbart.

Videre synes udokumenterte teorier i for stor grad å ha dannet grunnlag for etterforskningsledelsens vurderinger og beslutninger.

En teori som Arbeidsgruppen har fått kjennskap til er hvorvidt mor skulle ha arrangert innbruddet i leiligheten for å skjule et eventuelt selvmord. Mor er f.eks ikke avhørt om dette, og det er etter Arbeidsgruppens oppfatning flere etterforskingsskritt som ikke gir støtte for en slik teori. Teorien fremstår uansett som mangelfullt jobbet ut.

Videre er det Arbeidsgruppens vurdering at det manglet en kvalitetsmessig god oppfølging av de etterforskingsskrittene som ble gjennomført. Arbeidsgruppen har inntrykk av at det manglet noen som fulgte opp og sørget for å slutføre de arbeidsoppgavene som ble opprettet, eller til å vurdere bevisene samlet og i sammenheng. Dette medførte etter Arbeidsgruppens oppfatning at etterforskningsgruppen ikke fikk en felles forståelse av saken, dens bevisemaer og status.

Arbeidsgruppen mener at en etterforskningsplan ville avhjulpet manglene. Vi viser til Riksadvokatens arbeidsgruppe "Avhørsmetodikk i Politiet" s.89 hvor det som tiltak 4 anbefales at:

" Alle saker av en viss størrelse, alvorlighetsgrad og kompleksitet bør ha en plan.... Planen ...bør som et minimum omfatte hvilke ressurser som er tilgjengelige, bevisemaene i saken, arbeidsoppgavene og hvem som skal utføre dem, frister, rekkefølgen på oppgavene og når saken skal være ferdig etterforsket."

Etter Arbeidsgruppens vurdering ville en slik skriftlig plan vært et godt verktøy for å avdekke mangler, påse at relevant etterforskning ble utført, samt sikret oppfølging av utførte etterforskingsskritt. Struktur, notoritet og et helhetsbilde hva gjelder sakens bevisbilde er avgjørende for å lede en krevende etterforskning.

7.3 Vurdering av de tekniske undersøkelsene

Det er etter Arbeidsgruppens mening gjort en god jobb initialt på åstedet, og det er generelt god orden på beslagene/spormaterialet i saken.

Senere i saken er det påvist mangler i den tekniske etterforskningen, både hva gjelder undersøkelse av spor/gjenstander, og ytterligere undersøkelser på åstedet. Årsakene til dette synes å være misforståelser og dårlig kommunikasjon. I tillegg bærer noen av manglene, og de senere valgene preg av at man har låst seg i hypotesen om at Monika hadde tatt sitt eget liv, og at mor senere arrangerte innbruddet.

Arbeidsgruppen stiller spørsmål ved at man blant annet ikke har gjort ytterligere undersøkelser av de øvrige rommene i huset, og da spesielt etter at det ble kjent at det var stjålet smykker. Åstedet var fortsatt avsperrert og intakt da dette ble kjent. Ytterligere tekniske undersøkelser er ikke vurdert verken av EL eller teknikerne selv.

7.3.1 Undersøkelser ved Kripos

Arbeidsgruppen stiller seg undrende til prioriteringen ved å sende blant annet truse og singlet til Kripos for undersøkelser med henblikk på glass/tekstilfiber, i tillegg til DNA. Fiberundersøkelsene kan riktignok ha en viss bevismessig betydning dersom man har klær å sammenligne med. Tilstedeværelsen av glass på klærne kan i beste fall kun være med på å dokumentere at Monika stod nære da glasset ble kunst. Dersom man jobbet etter hypotesen om at Monika selv hadde knust glasset, så har man i etterkant av undersøkelsene ikke vektlagt at hun ikke hadde glass på seg.

Truse og singleten burde etter Arbeidsgruppens syn vært sendt Folkehelseinstituttet (FHI) og ikke Kripos for undersøkelser, da det er FHI som besitter fagkompetansen innenfor DNA. FHI har en opplæringsplan for saksbehandlerne som undersøker innsendte saker. De har langt større volum av saker, og således et bedre erfaringsgrunnlag. I tillegg har man ved FHI et fagmiljø for denne type undersøkelser.

Hadde FHI hatt tilgang til gjenstandene kunne de også sikret flere prøver dersom de første prøvene ikke ga resultater. Nå ble det ved Kripos sikret kun én vattpinne (avstryk) fra singleten og trusa. Dersom politiet ønsket sikring av flere ulike sportyper på materialet (for eksempel glass/fiber), så var det også mulig å gjøre dette i samarbeid med FHI.

Flere av avdelingene ved Kripos er ikke i politiets saksbehandlingssystem BL. Når Kripos sikrer spor på innsendt materiale skrives dette utelukkende i egne notater eller i eget journalsystem ved Kripos. For en lokal etterforskningsledelse blir disse sporene derfor ikke synlig i BL før rapporten(e) fra Kripos mottas. Lokale etterforskere har således liten mulighet til å kvalitetssikre at alt spormateriale i saken er undersøkt tilstrekkelig.

Det er i saken ikke skrevet rapporter om den stedlige bistanden, og to av de tre konkrete mandatene Kripos fikk ved anmodningen er ikke besvart, uten at dette kan sees å ha hatt betydning for utfallet. Det er heller ikke skrevet rapporter eller lagd illustrasjonsmapper på laboratorieundersøkelsene av sentrale gjenstander i saken.

De tekniske undersøkelsene ga ikke entydige svar på spor etter «andre» på åstedet. Fravær av slike spor brukte man senere som ”bevis” for at Monika hadde tatt sitt eget liv.

Rapport om laboratorieundersøkelser fra Kripos vedrørende fottøyspor ble imidlertid mottatt ved Hordaland politidistrikt etter at åstedsrapporten var ferdigstilt. I rapporten var det påvist to ukjente fottøyspor som Kripos antydte kunne stamme fra en damesko. Like interessant var det imidlertid å observere at det ikke var noen spor etter en av politibetjentene som var første enhet på åstedet. Dette var en politibetjent som i følge egenrapport hadde vært i gangen, stua, soverommet og mellomgangen.

Fravær av spor på et åsted er således ikke et bevis på at ingen har vært der.

7.3.2 Folkehelseinstituttet, FHI

Det finnes ingen enkel forklaring på hvorfor man etter gjenopptagelsen av saken har fått ytterligere DNA profiler. I prøver med lite celler/DNA har Arbeidsgruppen fått opplyst at man uavhengig av om man velger å analysere prøvene, kan få ulikt resultat fra sak til sak. Det er stort sett de samme prøvene (ekstraktene) sikret ved undersøkelsene i 2011 som ligger til grunn for de nye analysene i 2014. Disse prøvene har vært nedfrosset ved FHI siden undersøkelsene i 2011. I tillegg er det sikret noen nye prøver på et senere tidspunkt.

Den største forskjellen mellom 2011 og nå er at FHI etter gjenopptagelsen deltok på et arbeidsmøte med etterforskerne hvor de blant annet fikk opplyst at politiet hadde en mannlig mistenkt i saken. FHI ble da «utfordret» på å analysere prøvene på nytt, selv om det var påvist mindre mengder humant DNA enn det som normalt skulle gi DNA profil. Det ble på bakgrunn av møtet besluttet at prøvene fra 2011 skulle analyseres på nytt, og at man skulle bruke en Y-kromosomspesifikk undersøkelse (spesifikt på de mannlige genene), for å kunne skille de fra en større mengde kvinnelig DNA (fra mor og Monika). Det var ingen ny teknologi som ble benyttet ved disse analysene, men som følge av svært vanskelige prøver med lite innhold av humant DNA forbedret FHI analyseteknikken. FHI har jobbet svært mye med disse prøvene i etterkant av møtet. Dette er utelukkende gjort fordi FHI fikk informasjon om at det var mistanke om drap, og at man hadde en konkret mannlig mistenkt i saken.

7.4 Oppbevaring/destruksjon av spormateriale

Når en sak avsluttes blir gjenstandene utlevert og spormaterialet destruert. Det er således tilfeldig at beslagene og spormaterialet i saken er tatt vare på av en lokal etterforsker. Det er utenfor Arbeidsgruppens mandat å foreslå tiltak i forhold til dette, men har allikevel tillatt seg å mene noe, jfr. rapportens punkt 8.5.

Arbeidsgruppen påpeker at dersom man skal ha noe materiale å undersøke ved fremtidige gjenopptakelser eller «Cold case» saker må man innføre rutiner for dette. Det vises også til Riksadvokatens publikasjon nr.2/2002 punkt 7.11.4 , 5 og 6.

Arbeidsgruppen ser også at politiregisterforskriftens kapittel 45 (DNA registrene) om sletting av DNA profiler kan skape utfordringer i forhold til gjenopptakelser og «Cold case» saker. Her nevnes følgende eksempler:

Politiregisterforskriftens § 45-17 krever bl.a. at opplysninger som er registrert i identitetsregisteret skal slettes senest 5 år etter at vedkommende er død. Dette kan åpenbart ha utfordringer ved en gjenopptagelse av saken, da mulighetene for å innhente nye personprøver er borte for godt.

Politiregisterforskriftens § 45-18 regulerer destruering av biologisk materiale. I bestemmelsens 2. ledd heter det at «*spormateriale som antas å ha tilknytning til uoppløst straffesak kan oppbevares så lenge det finnes hensiktsmessig*». «Monika-

saken» var i utgangspunktet en «oppklart» sak, da den ble henlagt som intet straffbart forhold. Dvs. at spormaterialet skulle vært destruert. Henleggelsesbegrunnelsen er således avgjørende for hjemmelen til å oppbevare materialet.

7.5 Dokumentasjon/Redigering

Redigeringen av saken og sakens dokumenter i BL må gjenspeile hva saken handler om, og en må kunne lese ut fra sakens dokumenter hva formålet med de enkelte undersøkelser har vært.

I denne saken var flere dokumenter ufullstendige og dermed lite relevante. I tillegg manglet dokumentasjon på etterforskingsskritt som var gjennomført. At dette ikke er sett og rettet opp, styrker Arbeidsgruppens inntrykk av at det manglet en kvalitetsmessig oppfølging av enkelte etterforskingsskritt.

7.6 Avhør og rapporter

Flere avhør og rapporter manglet opplysninger og detaljer om sentrale temaer, og det kan virke som at de som tok avhør manglet nødvendige kunnskap om formålet med avhøret. Arbeidsgruppen mener EL burde ha vurdert å hente inn erfarne avhørere til de meste sentrale avhørene.

Åstedsrapporten er mangelfull i forhold til egne vurderinger og konklusjoner, og bærer preg av å være sluttført etter at man har bestemt seg for utfallet av saken -dvs.at rapporten var uten praktisk betydning.

Arbeidsgruppen er også av den oppfatning at Kripos må benytte BL. For det første gir dette rask tilgang til alle saksdokumentene ved at man skriver i samme sak. Sist, men ikke minst, så blir de spor som Kripos genererer i saken synlig for de lokale etterforskerne, noe som gir en bedre notoritet i saken og ytterligere mulighet for kvalitetssikring.

Arbeidsgruppen stiller seg undrende til at det i en så stor etterforskningsgruppe ikke stilles flere spørsmål ved de åpenbare manglene ved etterforskningen.

7.7 Politiets bruk av ”sakkyndige” i saken

I ”Monika-saken” benyttet politiet seg blant annet av en spesialist i psykologi for å få råd omkring temaet selvdrap hos barn, se pkt 3.4. Det er ikke skrevet noe mandat til psykologen om hva man ønsket svar på, og man har ikke sett noen skriftlig redegjørelse fra psykologen om hva han faktisk har sagt til etterforskningsgruppen.

Det finnes ikke spor i sakens dokumenter om psykologens involvering, bortsett fra i det siste avhøret av mor. Arbeidsgruppen mener dette er svært uheldig. For andre som leser saken, for eksempel bistandsadvokaten er det viktig å få innsikt i hva politiet faktisk begrunner sine hypoteser i. Politiet brukte åpenbart informasjon fra spesialisten i psykologi, og dette må da fremgå av sakens dokumenter slik at det blir etterprøvbart.

Arbeidsgruppen kan heller ikke se at det foreligger noe skriftlig mandat verken til Sweco eller lydspesialist. Spesielt når det gjelder Sweco, blir dette uheldig, og gjør at formålet med undersøkelsen fremstår som uklart.

Arbeidsgruppen mener det ligger til etterforskningsledelsens ansvar at behovet for sakkyndighet blir vurdert og eventuelt brukt på riktig måte og viser til nødvendigheten av høy kompetanse hos etterforskningsledelsen også på dette området, se også pkt. 8.4.

7.8 Møte med Kripos 1.12.11

Ut fra Kripos sin kompetanse og erfaring ville et arbeidsmøte med Kripos være positivt og nyttig i etterforskningen av en komplisert sak.

Det er etter Arbeidsgruppens syn likevel noen svakheter ved kontakten med Kripos. Etter møtet har det ikke vært noen nærmere oppfølging eller kontakt mellom Hordaland politidistrikt og Kripos. Eventuell anmodning om bistand må naturlig nok komme fra politidistriktet, men når Kripos ikke formidler sine vurderinger og eventuelle innspill fremstår formålet med arbeidsmøtet som uklart.

Arbeidsgruppen mener slike møter bør være mer formalisert, ved at Kripos for eksempel forplikter seg til å skrive vurderingsnotat eller lignende, eller følger opp med nye statusmøter senere i etterforskningen.

Arbeidsgruppen ser at etterforskningsledelsen senere har brukt dette møtet til å gi legitimitet til konklusjonen om selvdrap. Dette fremgår blant annet i det siste avhøret av mor.

8. Læringspunkter

Arbeidsgruppen mener at den ved gjennomgang av saken har identifisert flere læringspunkter.

I mandatet blir vi bedt om å gi råd om hvordan disse læringspunktene kan implementeres i politi og påtalemyndighet. Arbeidsgruppen vet nå at gruppens rapport skal på høring. Det forventes at det i høringsrunden vil komme flere innspill til dette, og av den grunn har Arbeidsgruppen ikke omhandlet punktet om implementering.

I etterforskingen av Monika-saken er Arbeidsgruppen av den oppfatning at kvaliteten på den etterforskingen som ble gjort, var mangelfull. Arbeidsgruppen mener politiet og påtalemyndigheten må utarbeide systemer for å sikre at kvaliteten på det som politiet gjør holder god nok faglig standard og at mangler fanges opp og rettes, slik at de ikke utvikler seg -og preger etterforskingen.

I 2012 hadde politiet selv kompetanse til å henlegge saken. Riksadvokatens retningslinjer datert 4.12.2014 krever nå at henleggelse av saker vedrørende mistenkelige dødsfall alltid skal vurderes av statsadvokat. Arbeidsgruppen anser dette som meget viktig.

I «Monika-saken» er det et tankekors at den første som reagerte på etterforskingens kvalitet og påtaleavgjørelse var en person som ikke hadde deltatt i etterforskingen, det vil si en person som ikke var blitt preget av den tilsynelatende unisone akseptering av selvdrapsteorien.

8.1. Etterforskningsledelse

For å kunne lede etterforskingen av en større straffesak kreves at den eller de som skal utføre dette, til enhver tid har en helhetlig oversikt over sakens faktum, og løpende kan ta fornuftige og konkrete beslutninger. Dette krever formalkompetanse, i tillegg til erfaring, personlige egenskaper og engasjement. Dette gjelder både den som har den politifaglige ledelsen og den påtalemessige ledelsen. En dyktig og tilstedeværende etterforskningsledelse er en av de viktigste forutsetningene for at en straffesak blir godt etterforsket.

I større saker bør det i større grad enn hva som vurderes til å være tilfelle i dag, legges til rette for at påtalejurist og politifaglig etterforskningsleder fritas for andre oppgaver slik at det øker den fysiske tilstedeværelsen eller i alle fall tilgjengeligheten.

I Riksadvokatens arbeidsgruppe oppnevnt 13.07.12, hvor mandatet var å se på avhørsmetodikk i politiet, var et av hovedfunnene når det gjald politiets etterforskning at det var fravær av en tilstedeværende, engasjert og kompetent etterforskningsledelse.

I dag kreves det formalkompetanse, kurs/sertifiseringer for å kunne utføre de fleste politioperative oppgaver. Innenfor etterforskning er det eneste kravet til formalkompetanse knyttet til avhør av barn og særlig sårbare personer.

Arbeidsgruppen støtter anbefalinger fra avhørsmetodikk-arbeidsgruppen i 2012 om et sertifiseringssystem for avhør. I tillegg mener Arbeidsgruppen at det bør utredes et sertifiseringssystem for etterforskningsledere av større, krevende saker, og at dette kan være en måte å sikre at den jobben som politiet gjør, holder høy nok kvalitet. Vi anbefaler at dette blir utredet videre.

Politidistriktene må ha forhåndsutpekte etterforskningsledere, og en plan som sikrer kontinuitet inntil saken er sluttført.

En etterforskningsleder skal kunne stille hypoteser og jobbe disse ut på en forsvarlig måte, ha kunnskap om farene ved gruppetenkning samt erfaring og kunnskap om prosjektledelse.

Opparbeidelse av tilstrekkelig erfaring i de mest alvorlige sakene kan være en utfordring. Arbeidsgruppen vil trekke fram at Riksadvokaten allerede i 2002 la frem en rapport om "Etterforskning av drapssaker med ukjent gjerningsmann" hvor det kom frem at

"erfaring fra vanskelig etterforskningsarbeid er en av de beste garantiene for at saker i fremtiden blir oppklart."

Arbeidsgruppen mener det bør være et krav om erfaring fra et visst antall type saker. Dersom dette ikke kan dokumenteres, bør Kripos bistå.

8.2 Trening/øvelse

Politiet har tradisjoner for å gjennomføre øvelser i de operative disipliner som krever samhandling. Når det øves på større hendelser, stopper øvelsen som regel når den operative situasjonen er avklart. Når det er snakk om etterforskning derimot, vil dette tidspunktet i en reell situasjon være når den operative situasjonen er avklart og etterforskningen skal starte for fullt.

Det å etterforske større hendelser eller omfattende kriminalsaker, reiser mange av de samme utfordringene som de man øver på operativt. Blant annet er det liten eller ingen tid til planlegging.

De som skal ha sentrale roller i slike saker, må på forhånd vite hva som skal gjøres. For å få en god start må en ha en plan for hvordan en skal organisere seg, og hvilke tiltak som skal iverksettes. Personene som skal fylle de ulike rollene må kjenne disse og ha prøvd dem. En tenker da på roller som påtaleleder, politifaglig etterforskningsleder, åstedskoordinator, avhørsleder, leder av tipsmottak og pårørendecontakter. For at alt dette skal fungere sammen, må det øves.

Dette er også nevnt som anbefalinger i Riksadvokatens publikasjon nr. 2/2002: "Etterforskning av drapssaker med ukjent gjerningsmann" s. 58:

"Som nevnt tidligere i denne fremstillingen, bør det til etterforskningen knyttes et visst antall nøkkelpersoner som har definerte, avgrensede gjøremål. Det anbefales at disse personene er forhåndsutpekt. Dermed har man mulighet for å sikre at det bygges opp eller vedlikeholdes nødvendig kompetanse i politidistriktet. Det gir muligheten for å øve på samhandling i etterforskningen av kompliserte saker, noe som gruppen legger til grunn vil bidra til å heve nivået på etterforskningen også i andre sakstyper."

Politidistriktene bør sette av tid til å gjennomføre slike øvelser der alle de sentrale aktørene deltar.

8.3 Etterforskningsplaner

Arbeidsgruppen foreslår at det utarbeides pålegg om bruk av etterforskningsplaner i drapssaker, tilsvarende hva som allerede er gitt av Riksadvokatens i brev av 8.11.13 vedrørende voldtektssaker.

8.4 Sakkyndige

Ved all bruk av sakkyndige, uavhengig av om det er rettsmedisinere, DNA laboratoriet ved FHI eller andre, er det nødvendig at det blir skrevet et tydelig mandat hvor det fremkommer hva man ønsker besvart. Videre mener Arbeidsgruppen det er viktig at de sakkyndige gis tilstrekkelig informasjon slik at de forstår sakens utfordringer og oppdragets omfang.

8.5 Sletting/oppbevaring/destruering av bevismateriale

Med dagens regler skulle spormaterialet som ble innhentet ved de tekniske undersøkelsene på åstedet i 2011 vært destruert i medhold av Politiregisterforskriftens § 45-18. Den aktuelle henleggelseskode -010- tilsa at saken var oppklart, og da bestemmelsens 2.ledd kun gir adgang til å oppbevare spormateriale i uoppklarte straffesaker ville de viktigste bevisene i den fortsatte etterforskingen ikke vært tilgjengelig.

Arbeidsgruppen foreslår at dette endres slik at valget av en henleggelsesbegrunnelse, ikke skal bli avgjørende for om viktig bevismateriale er til stede når saken eventuelt på et senere tidspunkt skal gjenopptas. Det antas at dette vil samsvare med de vurderinger som gjøres i forhold til eventuell opprettelse av enhet som skal jobbe med uoppklarte alvorlige saker (Cold cases).

8.6 Åstedskoordinatorer

Hordaland politidistrikt er i dag et av få politidistrikter som har funksjonen åstedskoordinator. Denne funksjonen vil sannsynligvis bli enda mer viktig etter innføringen av strukturreformen, med færre politidistrikter og større avstander innen politidistriktene. Det finnes imidlertid ingen formalisert utdanning for å bli åstedskoordinator, eller definisjon på hvilke roller og ansvarsoppgaver en slik funksjon skal inneha.

Etter Arbeidsgruppens syn bør Politihøgskolen ha en utdanning for åstedskoordinatorer.

En åstedskoordinator bør også inngå som en naturlig del av etterforskningsledelsen i kraft av sin erfaring og kompetanse, og ha ansvaret for blant annet kvalitetssikring av resultatene av egne og eksterne undersøkelser, samt de tekniske rapportene i saken.

8.7 Nye retningslinjer for henleggelse av saker om mistenkelig dødsfall

Sommeren 2012 hadde politiet selv kompetanse til å henlegge saken da ingen hadde vært siktet. Riksadvokaten hadde på dette tidspunktet ennå ikke gitt sitt pålegg datert 04.12.14 om innsending til statsadvokaten av alle saker som angikk mistenkelige dødsfall.

Hadde politijuristen den gang vært pålagt å sende saken til statsadvokaten, antas at det ikke hadde vært mulig for vedkommende å gi en holdbar skriftlig begrunnelse for et forslag om henleggelse som intet straffbart forhold, – kode 010.

For det første ville en skriftlig redegjørelse og gjennomgang av bevisene ha vist at det gjensto mye etterforskning, og dernest at bevisgrunnlaget som forelå på dette tidspunktet langt ifra ga et grunnlag for å påstå at barnet hadde tatt sitt eget liv – og at det således ikke hadde skjedd et straffbart forhold.

Dersom det mot formodning likevel hadde blitt gitt en tilrådning om henleggelse etter kode 010 er Arbeidsgruppens klare oppfatning at de manglene, som både «Varsleren» og utreder Asbjørn Hansen påpekte ca. 1 ½ år senere, ville det ha vært åpenbart at statsadvokaten ikke hadde tiltrådt forslaget om henleggelse.

Riksadvokatens pålegg om innsending av disse sakene til statsadvokatene vurderes av Arbeidsgruppen til å være et meget viktig tiltak.

8.8 Tiltakskort og nasjonal redigerings mal

Det må utarbeides sjekklister/tiltakskort for etterforskning av både drap og mistenkelige dødsfall. Arbeidsgruppen foreslår at Kripos utarbeider dette og legger det ut på KO:DE.

Arbeidsgruppen anbefaler at det utarbeides en nasjonal redigeringsmal, slik at store saker får samme oppsett.

8.9 Samlokalisering

Arbeidsgruppen mener at det i etterforskningen av alvorlige saker er nødvendig at etterforskningsledelsen sitter fysisk samlet. Det er viktig at politidistriktet på forhånd har definert lokaler og utstyr som er egnet til dette formålet.

En forutsetning for å få dette til, er at det foreligger forståelse og forankring i politidistriktets ledelse.

9. Avsluttende merknader

”Noe” skjedde allerede kort tid etter at etterforskningen i «Monika-saken» startet, og dette ”noe” var at det ble dannet en hovedteori som ingen syntes å stille spørsmålstegn ved - ikke før en person utenfor etterforskningsgruppen ca. 2 år senere stilte det helt sentrale spørsmålet:

Var det riktig å legge til grunn at 8 år gamle Monika tok sitt eget liv?

Hvordan kunne en gruppe mennesker, som på hver sine områder hadde en tilfredsstillende kompetanse til å utgjøre et godt etterforskningsteam, unngå å se at den teorien som preget store deler av etterforskningen sannsynligvis var feil? Hvordan kunne dette skje uten at heller ikke noen på «utsiden» av teamet reagerte?

Hvorfor ble hovedmålet ved etterforskningen å oppnå en bekreftelse på den teorien som allerede var lagt?

Hvorfor evnet man ikke underveis å gå ut av teorien om selvdrap, og ”løfte” blikket for på den måten eventuelt å kunne korrigere eller se etter alternative hendelsesforløp?

Arbeidsgruppen kan ikke gi et godt svar på dette.

Det er en erkjennelse at alle kan gjøre feil. Når dette skjer kollektivt er det viktig å forebygge dette i størst mulig grad gjennom krav til kompetente etterforskningsledere og et kvalitetssikringssystem som både avdekker feil og korrigerer kursen. «Monika-saken» viste at politiet på det tidspunktet ikke hadde gode nok systemer til å «fange» opp dette.

Dette er kanskje noe av det viktigste man kan lære av «Monika-saken».

Oslo, 9. februar 2015

Bjørn Kåre Dahl

Bjørn K. Soknes

Hilde Hermanrud Strand

Ole Morten Størseth

Ingrid Tveit